

Stari mostovi u Koprivnici

Između gradova Koprivnice i Varaždina postojale su kroz stoljeća raznovrsne i intenzivne veze i kontakti i to ne samo na vojno-administrativnom polju, već i na polju arhitekture i umjetničkog obrta. Relativno velika blizina obaju gradova, kao i važni riječni i kopneni trgovački putevi koji su kroz te gradove vodili, živa trgovina i sajmovi još su više favorizirali te kontakte. Stoga nije čudnovato da su u drugoj polovici 18. a naročito u prvoj polovici 19. stoljeća, u Koprivnici i okolici djelovali značajni varaždinski zidarski majstori.

»VELIKI MOST« PREKO SJEVERNE GRADSKJE GRABE U KOPRIVNICI

Stara je koprivnička tvrđava, sagrađena od drva, bila u 16. stoljeću u vrlo lošem stanju. S obzirom na važnost i značenje koprivničke tvrđave u obrani Hrvatske od Turaka, bilo je zaključeno 27. rujna 1562. godine na Hrvatskom saboru u Zagrebu da se stara drvena tvrđava temeljito popravi i izgradi u modernu tvrđavu zaštićenu zemljanim nasipima, stražarnicama i prsobranima. Tvrđava je bila okružena dubokim i širokim opkopima napunjenim vodom (tvrđavske grabe). Već 1567. godine počela je izgradnja moderne koprivničke tvrđave,¹ a sačuvani arhivski podaci govore da su pojedini dijelovi tvrđave građeni od građe napuštenih crkava.²

Koprivnička je tvrđava imala dvojna vrata: »Velika vrata« (Glavna straža) na strani prema Varaždinu, te »Mala vrata«, na strani prema Križevcima. Treća vrata stare tvrđave (na strani prema Đurđevcu) uklonjena su prilikom izgradnje dvaju novih bastiona 1583. godine i ponovo sagrađena u 18. stoljeću.³

Najvažnija su bila »Sjeverna ili Velika vrata«, a nalazila su se u zgradi sagrađenoj od kamena i cigle polovicom 17. stoljeća. Ta je zgrada bila nalik još danas sačuvanoj zgradi »Oružane« sagrađenoj 1714. godine. Od »Velikih vratiju« vodio je preko grabišta drveni most, koji se mogao dizati i spuštati, a postojao je sve do 1775. godine. Sve dok je postojao taj stari drveni most, bio je onemogućen prilaz gradu s obzirom da se most zimi dizao u 8 sati, a ljeti u 9 sati, te nitko nije iza ovog redarstvenog sata mogao izići odnosno ući u tvrđavu.⁴ Desno

od ovog izlaza iz tvrđave stajao je kameni kip sv. Ivana Nepomuka. Na visokom postamentu bio je uklesan natpis koji govori da je kip sveca dao postaviti general varaždinske Krajine Ivan Nepomuk Mienitzki 1747. godine. General Mienitzki je umro u Koprivnici 23. ožujka 1747. godine te je bio sahranjen u kripti Franjevačke crkve.⁵

Stari drveni most prikazan je i na nekim zanimljivim prikazima stare koprivničke tvrđave kao npr. na veduti Koprivnice iz 1688. godine iz Biblioteke u Dresdenu⁶ kao i na bakrorezu koprivničke tvrđave iz 1698. godine koja se nalazi u knjizi Burkhardta von Burkensteina, a čuva se u Povijesnom muzeju Hrvatske u Zagrebu.⁷

Nakon što je prestala direktna turska opasnost, gubi koprivnička tvrđava na svom značenju i važnosti, te Marija Terezija izdaje 1765. godine odluku kojom se cijeli teritorij grada Koprivnice izuzima od vojnih vlasti. Tom su se odlukom točno odredile granice između grada Koprivnice i Vojne Krajine.

Nakon što je 1776. godine vojska porušila stari pomični drveni most koji je od »Velikih vrata« vodio preko tvrđavske grabe⁸, bilo je potrebno načiniti novi čvrsti drveni most.

U vezi s redovnim održavanjem kao i popravcima mostova preko tvrđavskih graba u Koprivnici, dolazilo je često do nesporazuma, trvenja i natezanja između grada Koprivnice i vojnih vlasti, i to zbog neriješenog pitanja tko je od njih zapravo dužan i nadležan za održavanje i popravak tvrđavskih mostova.

U vezi s time obraća se koprivnički gradski magistrat 27. srpnja 1782. godine Ugarskom namjesničkom vijeću s molbom da intervenira kako bi se opkopi i nasipi s vratima predali u korist grada Koprivnice, jer su ti opkopi i nasipi bili u jednoj trećini podignuti troškom grada. Osim toga je stalno održavanje mostova predstavljalo veliki teret za grad Koprivnicu.⁹

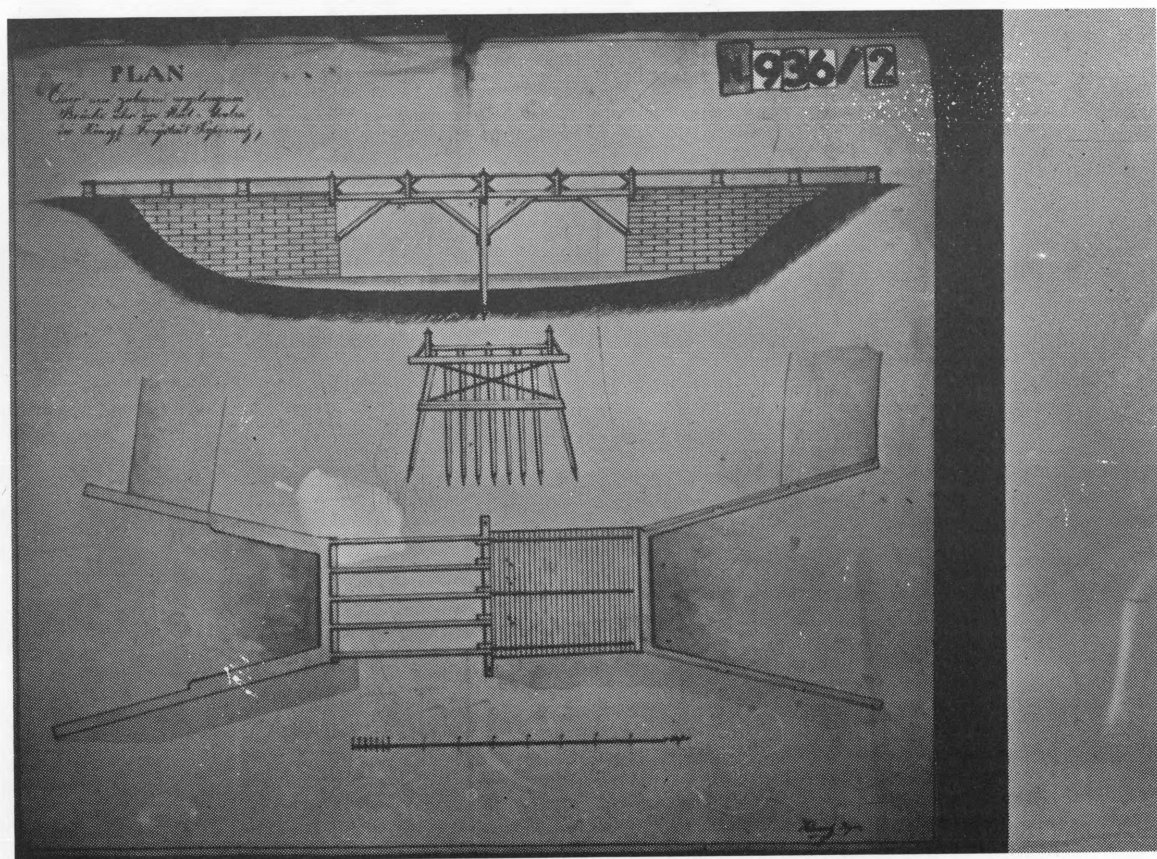
Ugarsko namjesničko vijeće šalje iz Požuna 16. kolovoza 1782. godine dopis gradskom magistratu u Koprivnici u kojem napominje da će povoljno riješiti molbu grada u vezi s besplatnom predajom opkopa i nasipa s gradskim vratima samo ukoliko grad Koprivnica to

svoje pravo uspije i dokazati.¹⁰ Svoje pravo na opkope i nasipe s gradskim vratima potkrepljuju Koprivničani i u svome dopisu od 19. studenoga 1782. godine upućenom banu i kraljevskom komesaru grofu Franji Balassa. Dopisu prilažu prijepis povlastice izdane od kralja Ferdinanda III u Beču 20. siječnja 1651. godine, kojom on daje gradu Koprivnici pravo ubiranja mitničkih pristojbi. Prilažu također i prijepis tih povlastica koje su proglašene na Hrvatskom saboru održanom u Varaždinu 1. lipnja 1652. godine.¹¹

Oko 1779. godine bilo je stanje drvenih mostova preko tvrđavskih graba više negoli jedno. Ali za popravak i održavanje mostova bila je prvenstveno potrebna drvena građa, a grad Koprivnica nije posjedovao šume, jer su one bile pod upravom vojnih vlasti. A kada koprivnički gradski magistrat moli potrebno drvo, odgovara mu Vojna komanda u Bjelovaru 10. studenoga 1779. godine da drvo za gradnju mostova ne može nikako dobiti

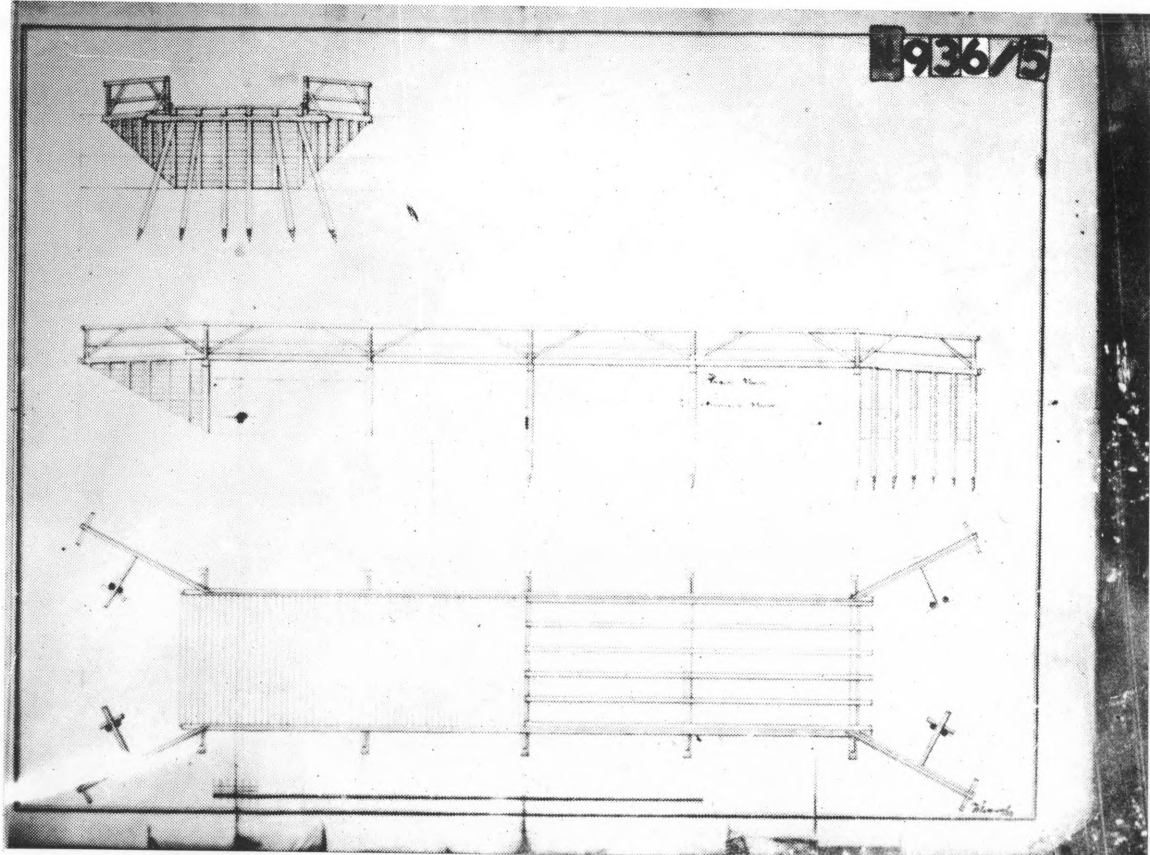
besplatno, već ako želi dobiti građevno drvo (dakako uz naplatu propisane takse) neka se obrate šumaru Szirokyju ili komandi Gjurgjevačke pukovnije.¹²

Popravak i održavanje toliko potrebnih mostova koji su preko grabišta vodili u tvrđavu postali su ponovno aktualni 1785. godine. Stoga se gradski magistrat u Koprivnici obraća 1. siječnja 1785. godine Vrhovnoj vojnoj komandi u Zagrebu s molbom da naloži Vojnoj komandi Szentvar, da smjesta popravi dva gradska mosta, jer je istina da se baš ova komanda i najviše s njima služila.¹³ U istoj stvari obraća se koprivnički magistrat 31. siječnja 1785. godine i Ugarskom namjesničkom vijeću s molbom da intervenira kod Vojne komande Szentvar kako bi ona popravila mostove grada, jer ih ona i najviše troši, a gradski magistrat u Koprivnici još uvijek nije dobio u posjed ni opkope, ni vojne zgrade. Stoga nije pravo da samo gradski magistrat mora popravljati te mostove.¹⁴

Plan za drveni most preko sjevernog tvrđavskog grabišta u Koprivnici, geometar Johann Klemens, 1833. godine
(Foto: Zavod za zaštitu spomenika kulture Mađarske, Budimpešta).

1936/5

**Plan za drveni most preko sjevernog tvrđavskog grabišta u Koprivnici, geometar Johann Klemens, 1833 (?) godina.
(Foto: Zavod za zaštitu spomenika kulture Mađarske, Budimpešta).**

Ugarsko namjesničko vijeća odgovara 2. svibnja iz Budima naloživši koprivničkom magistratu da odmah mora izvršiti popravak oba mosta i da određenu godišnju svotu ima redovno uplaćivati vojnom eraru, i kao da ubuduće više ne šalje sličnih pritužbi.¹⁵

Prema tome koprivnički gradski magistrat nije imao druge, već da na svoj trošak što prije popravi oba mosta.

U vezi s time obraća se koprivnički magistrat 23. kolovoza 1785. godine Varaždinskoj komandi s molbom da naloži komandi Szentvarskoj da dade iz šume građevno drvo potrebno za popravak mostova, koje grad mora popraviti, a vlastitih šuma nema. Popravak ovih »Pontium ex Praesidio ad Suburbium ducentium« nije se više nikako mogao odlagati.¹⁶ Prema tome je vidljivo da su na trošak grada popravljani 1785. godine gradski mostovi u Koprivnici.

Drveni mostovi, a naročito oni koju su vodili iz gradova-tvrđava, odnosno oni koji su se nalazili na najvažnijim prometnicama, bili su izuzetno jako opterećeni sve življim i gušćim prometom, što je opet imalo za poslje-

dicu da su se oni brzo i vrlo često uništavali i oštećivali, te su ubrzo opet postali ruševni, opasni za promet i nepotrebljivi.

Potreba generalnog popravka jednog od najvažnijih koprivničkih mostova tj. mosta kod »Velikih vratiju« postala je 1833. godine ponovno aktualna, te se popravak tog mosta nije više mogao odlagati.

Stoga je koprivnički gradski magistrat odlučio da se te godine sagradi novi drveni most preko sjeverne tvrđavske grabe. U vezi s time načinio je geometar Johann Klemens 1833. godine nacrt za novi drveni most preko sjeverne tvrđavske grabe. Klemensov plan sačuvan je u Arhivu Magjarske u Budimpešti.¹⁷ Plan prikazuje drveni most koji se sa svake strane upirao o kamenom podzidane i dozidane dijelove tvrđavske grabe.

Klemensov nacrt nosi slijedeću legendu: Plan za novi most preko gradske grabe u Kralj. i slob. gradu Koprivnici«, a signiran je u desnom donjem uglu: »Klemens Johann«.¹⁸

Geometar Johann Klemens sastavio je i predračun i troškovnik za izgradnju tog novog drvenog mosta 12. ožujka 1833. godine, a rekapitulacija troškova glasi:

	Forinti
»Suma tesarskih radova	241,14
Suma za dnevničara	133,20
Suma za dovoz materijala	84,00
Suma za potrebno željezo	10,20
Materijal za skelu	40,00
Sveukupno	549,44 i 2/6¹⁹

Geometar Johann Klemens izradio je za novi drveni most u Koprivnici još jedan plan, koji je u donjem desnom uglu signiran: »Klemensa«. ²⁰

Iz akata sačuvanih u Arhivu Magjarske u Budimpešti iz 1833. godine saznajemo »... da je prihvaćen plan i projekt o gornjem mostu koji vodi preko sjeverne gradske grabe i koji se upravo sada treba podignuti prema trima predloženim originalnim planovima pod Lit. A/... načinjenih po nadležnom geometru Johannu Klemensu.« ²¹

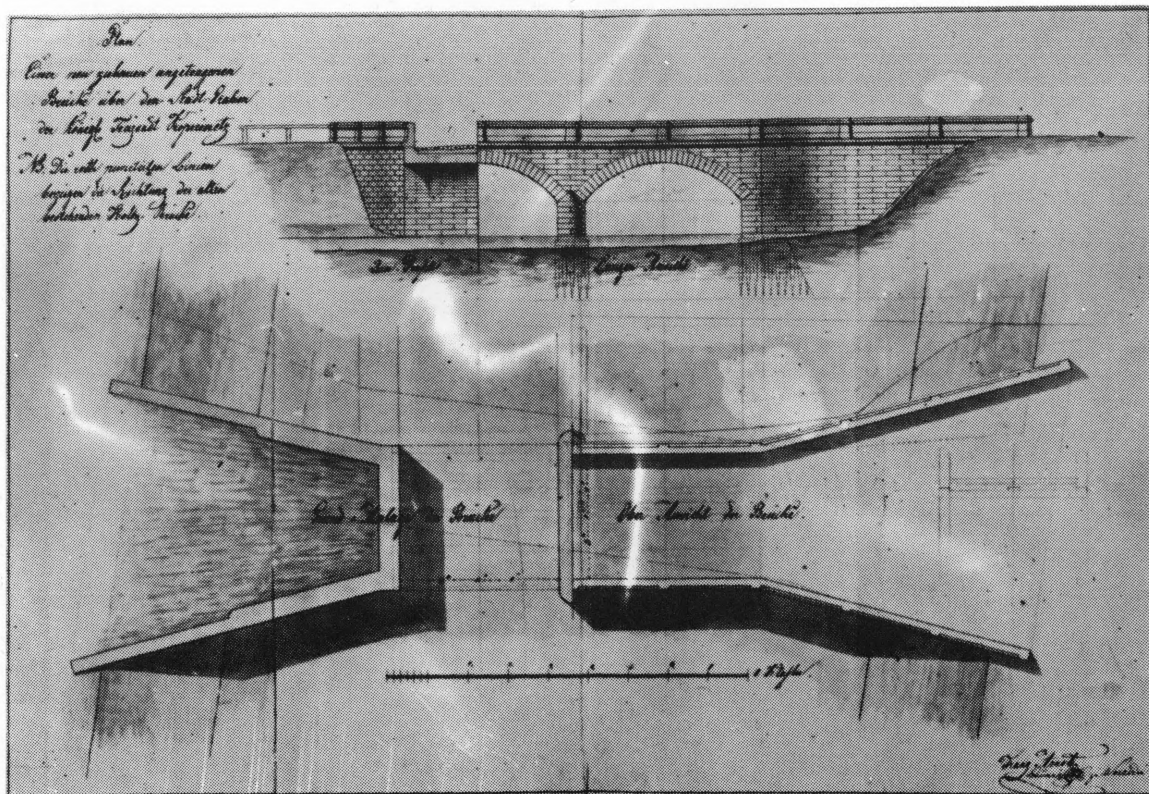
Prema tome je 1833. godine sagrađen novi drveni most preko sjeverne gradske grabe u Koprivnici.

Most izgrađen 1833. godine nalazio se već 1836. godine u jadnome stanju, te se ponovno nametnula potreba da se izgradi novi most preko sjeverne gradske grabe. ²²

Ovaj se novi most trebao 1837. godine izgraditi iz solidnog materijala, tj. od kamena, a plan za taj novi kameni most načinio je varaždinski zidarski majstor i građevinski poduzetnik Franjo Arnold. ²³

Arnoldov plan, izrađen 1836. godine, nosi slijedeću legendu: »Plan za novi most preko varoške grabe kraljevskog i slobodnog grada Koprivnice. Nota: crvena točkasta linija označava smjer starog postojećeg drvenog mosta«. U desnom donjem uglu plana je potpis: »Franz Arnold Maurermeister«. ²⁴

Franjo Arnold je na licu mjesta u Koprivnici sastavio 1. studenoga 1836. godine predračun i troškovnik za izgradnju kamenog mosta, koji glasi: »Predračun i troškovnik za potrebne zidarske radove za izgradnju mo-

Plan za novi kameni most preko sjevernog tvrđavskog grabišta u Koprivnici, zidarski majstor Franjo Arnold, 1836. godina.

(Foto: Zavod za zaštitu spomenika kulture Mađarske, Budimpešta).

sta sa zidanim mostobranima preko varoške grabe kraljevskog i slobodnog grada Koprivnice na temelju priloženog plana Litt.B/«.²⁵ Troškovnik za potrebne tesarske radove sastavio je varaždinski tesarski majstor Gjuro Holzheim.

Međutim je tijekom gradnje novog mosta, koja je započela 1837. godine, došlo do preinake prvotnog Arnoldovog plana. Most na planu F. Arnolda iz 1836. godine imao je ravnu površinu prometne trake mosta, koji je počivao na zidanim lukovima. Naknadno se tražio plan za »svedeni most« tj. za most kojeg će prometna površina biti lagano svedena. Novi plan u duhu te preinake načinio je 1837. godine zidarski palir Franz Kromayer.²⁶

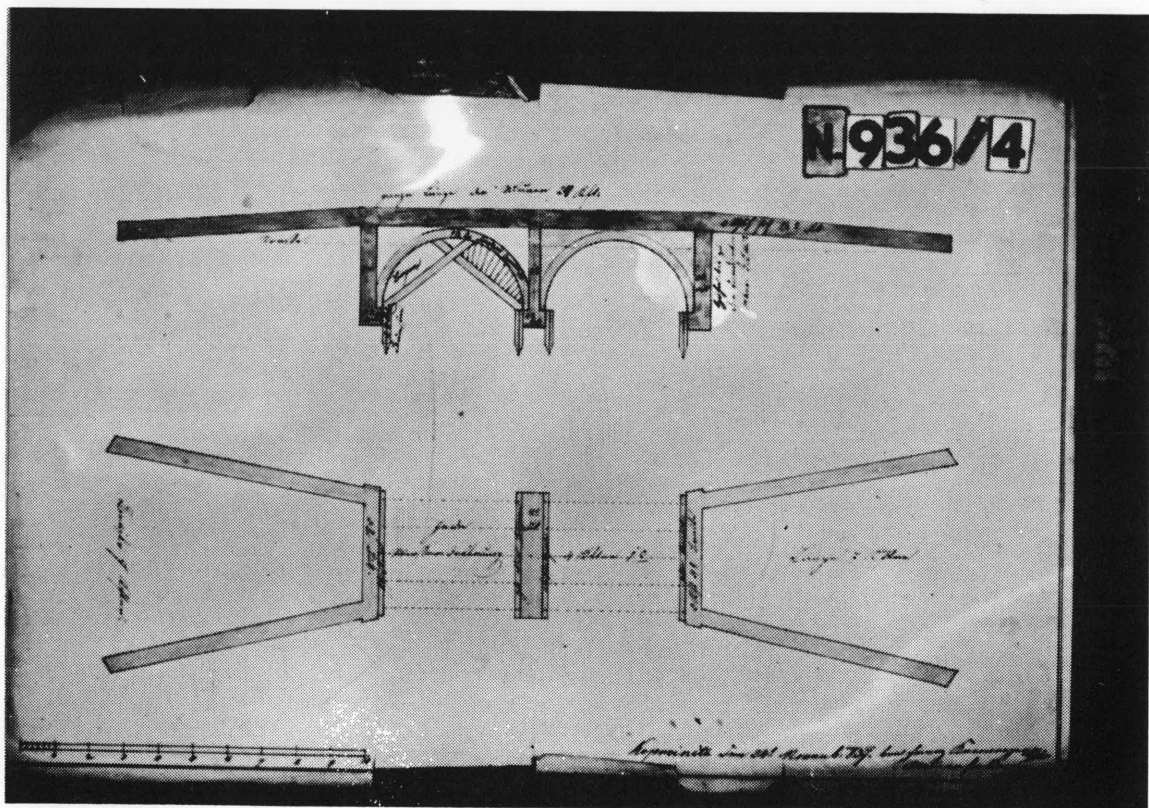
Kromayer je sastavio i troškovnik za izgradnju mosta, koji glasi: »Troškovnik za potrebne zidarske i tesarske radove i potreban materijal za most, koji se već počeo graditi, ali je sada određeno da »Veliki most« koji od trga vodi u tvrđavu bude svođen.« Troškovnik je potpisao »Franz Kromayer Maurer Palir – Kopreinitz 26 November 837.«²⁷

Dakle se novi kameni most počeo graditi vjerojatno početkom 1837. godine, a krajem 1837. godine preinačuju se prvotni projekt za most Franje Arnolda.

No ni taj novi most nije bio dugog vijeka. Već se 1844. godine ustanovljuje de već duže vremena postoji potreba da se postojeći glavni most preko varoške grabe na sjevernoj strani grada Koprivnice treba zamijeniti novim mostom, s obzirom da je postojeći most postao već gotovo ruševinom, tako da preko njega nije više siguran nikakav promet, a niti je moguće stari most popraviti. Stoga je svakako potrebno izgraditi novi most i to prema savjetu gradskog magistrata u ravnoj liniji od tvrđavskih vratiju prema kipu sv. Ivana Nepomuka.«²⁸

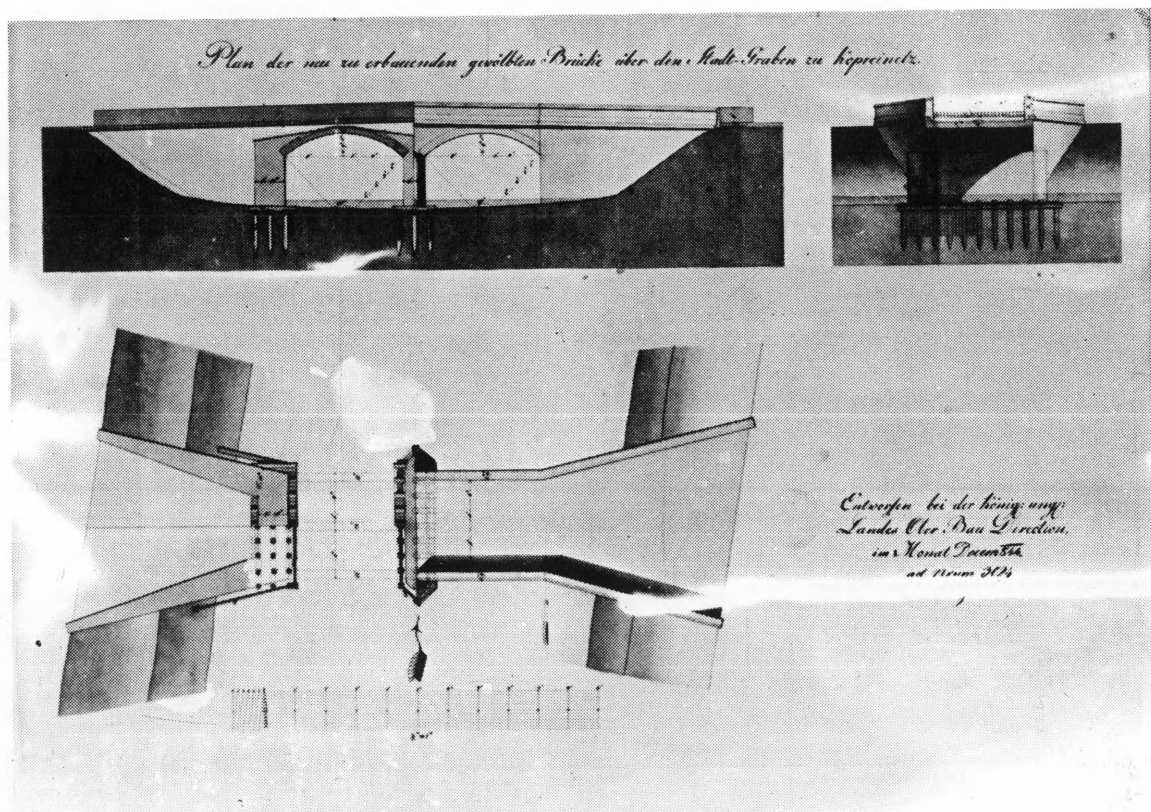
Za novi most preko sjeverne varoške grabe bio je potreban novi plan te je u tu svrhu »prihvaćen projekt varaždinskog zidarskog majstora Arnolda i tesarskog majstora, također iz Varaždina, Gjura Holzheima.«²⁹

Plan za novi kameni most bio je potvrđen od strane Kraljevske Ugarske Vrhovne zemaljske građevinske direkcije 1844. godine, te nosi slijedeću legendu: »Plan za novi most na lukove preko varoške grabe u Koprivnici

Plan za novi kameni most preko sjevernog tvrđavskog grabišta u Koprivnici, zidarski palir Franjo Kromayer, 1837. godina.

(Foto: Zavod za zaštitu spomenika kulture Mađarske, Budimpešta).

Plan za novi kameni most preko sjevernog tvrđavskog grabišta u Koprivnici, 1844. godina. (Foto: Zavod za zaštitu spomenika kulture Mađarske, Budimpešta).

ci.« U desnom donjem uglu je zapisano: Projektirano kod Kraljevske Ugarske Vrhovne zemaljske građevinske direkcije u mjesecu Decembru 1844.³⁰

Zgrada sa starim gradskim vratima od kojih je vodio »Veliki most« preko sjevernog tvrđavskog grabišta bila je porušena oko 1875. godine i tada je kameni kip sv. Ivana Nepomuka premješten s lijeve strane izlaza. Zgrada u kojoj su se nalazila »Velika vrata« služila je sve do rušenja za školu i za gradske urede (stara vijećnica »nad vratima«).³¹

A kameni kip sv. Ivana Nepomuka, koji se danas nalazi u parku, podsjeća još jedini na drveni most, koji je iz tvrđave u Koprivnici vodio na cestu prema Varaždinu. Tek 1837/1838. umjesto drvenog gradi se kameni most.³²

Varaždinski zidarski majstor i građevni poduzetnik Arnold izgradio je osim kamenog mosta u Koprivnici još i zgradu župnog dvora u koprivničkom predgrađu Bregi.

ZGRADA ŽUPNOG DVORA U BREGIMA

Lokalitet Bregi nije još 1638. godine bio naseljen. Već 1659. godine imalo je to naselje 40 kuća, a 1787. godine Bregi su već brojili 159 kuća sa 998 stanovnika.³³ Neko vrijeme je naselje Bregi potpadalo pod grad Koprivnicu, kao što to svjedoči dopis Ugarskog namjesničkog vijeća upućen koprivničkom magistratu 23. srpnja 1781. godine iz Požuna. Ovim dopisom priopćuje se koprivničkom magistratu da se stanovnici naselja Bregi ne mogu nipošto smatrati kmetovima, već ravnopravnim građanima, te da se od njih mora razmjerno popunjavati koprivnički gradski magistrat.³⁴

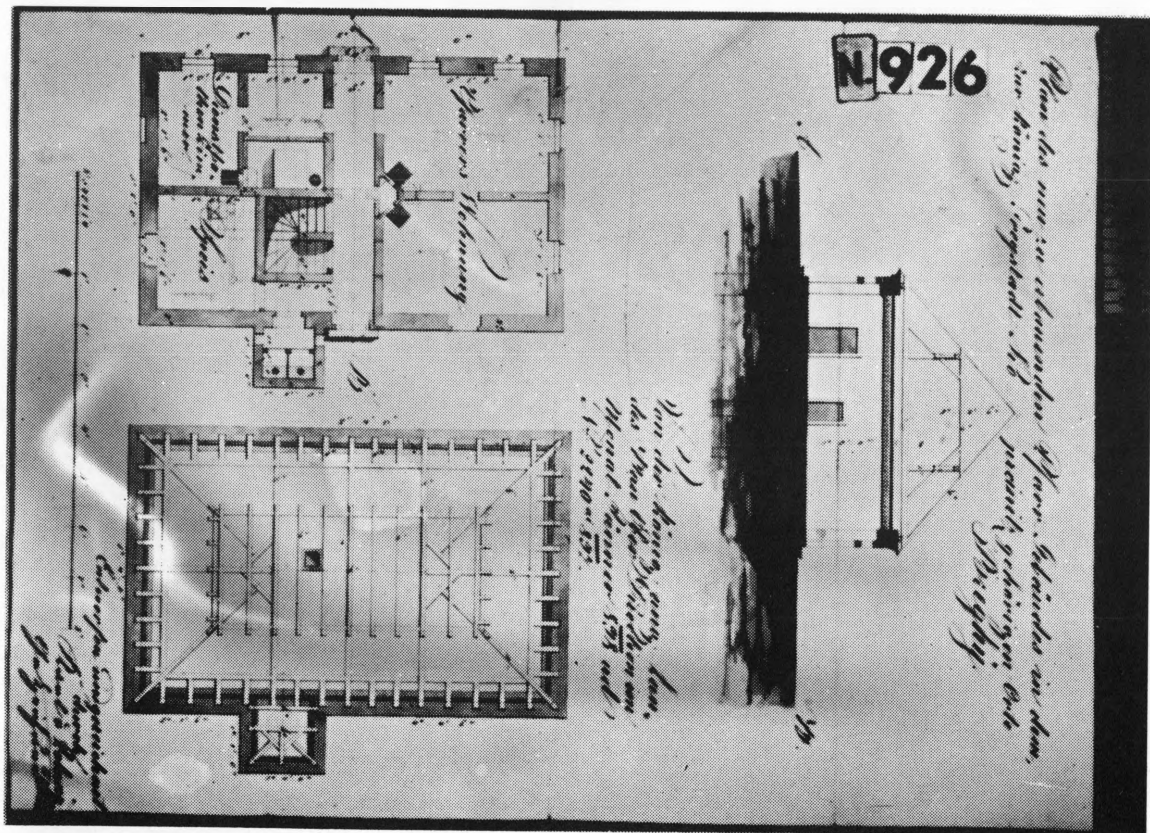
U Bregima se već 1837. godine planirala izgradnja novog župnog dvora, za kojeg je nacrt 1837. godine načinio Karl Zolnay. Nacrt³⁵ ima slijedeću legendu: »Plan za novi župni dvor u mjestu Bregi koje pripada kraljevskom i slobodnom gradu Koprivnici.« Plan je bio odo-bren od strane Kraljevske ugarske Vrhovne zemaljske

građevinske direkcije u siječnju 1838. godine, a signiran je u desnom donjem uglu: »Projektirano i crtano po Karlu Zolnayu.«³⁶ Plan prikazuje jednostavnu i funkcionalnu prizemnicu. Tlocrt prizemlja ima slijedeći raspored: dvije veće i jedna manja prostorija određene su za župnikov stan, jedna manja soba za posluđu, a druga manja za ostavu.

Izvedba te novogradnje povjerena je Varaždincu Franji Arnoldu. On je tijekom gradnje morao mijenjati prvobitni Zolnayer plan prizemnog župnog dvora u jednokatnu zgradu, s obzirom da je zbog visokih podzemnih voda bilo nemoguće kopati podrum ispod zemlje. Franjo Arnold je sastavio 15. kolovoza 1839. godine predračun i troškovnik za izgradnju novog župnog dvora u Bregima, koji glasi: »Predračun i troškovnik potrebnih

zidarskih i dnevničarskih radova zajedno s materijalom, zatim tesarskih, klesarskih, stolarskih, bravarskih, staklarskih, soboslikarskih i ličilačkih kao i pečarskih radova za novi župni dvor u Bregima na temelju plana predloženog od strane Kraljevske ugarske Vrhovne zemaljske građevinske direkcije pod brojem 2240/837., s napomenom da je potrebno izvesti prizemlje, jer se podrum, uslijed visokih podzemnih voda, ne može smjestiti pod zemlju.«³⁷

Još je i danas u Bregima u svome volumenu sačuvana jednokatnica župnog dvora sa visokim i strmim dvostrušnim krovom, ali sa, na žalost, kompletno preadaptiranim pročeljima. Srećom se u unutrašnjosti zgrade sačuvao nekadašnji raspored prostora kao i skladni klasicistički svodovi u prizemnom dijelu zgrade.

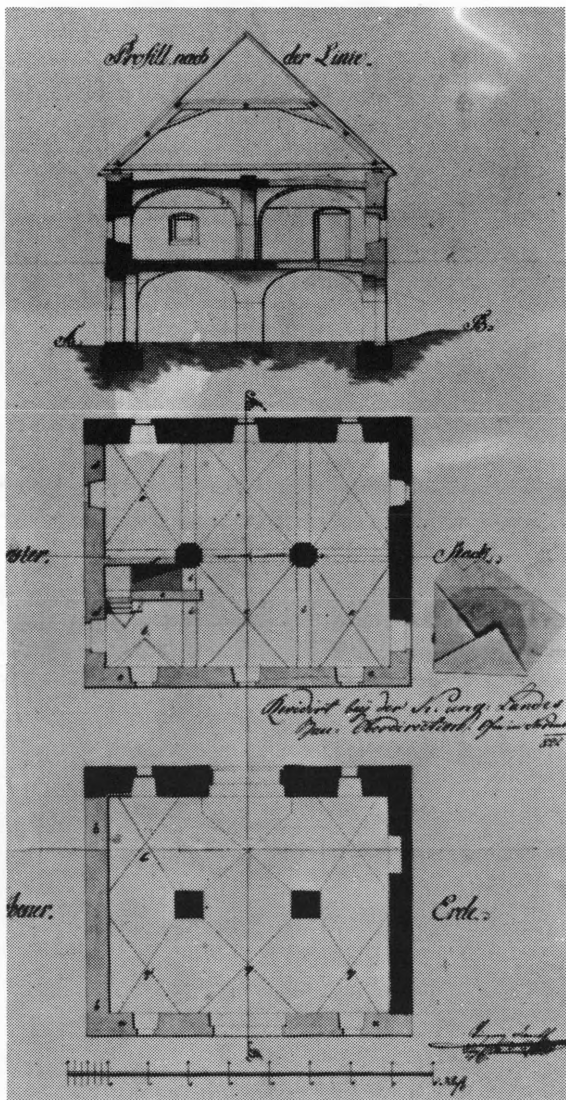
Plan za novi župni dvor u Bregima, Karl Zolnay, 1837. godina.
(Foto: Zavod za zaštitu spomenika kulture Mađarske, Budimpešta).

POPRAVAK ZGRADE GRADSKJE ORUŽANE (ZEUGHAUS) U KOPRIVNICI

Osim Franje Arnolda djelovao je u prvoj polovici 19. stoljeća u Koprivnici još jedan Varaždinac, tj. zidarski majstor Vincent Danckh³⁹, koji je 1822. godine vršio popravke na zgradi gradske oružane u Koprivnici, izgrađene 1714. godine.

Gradska oružana nalazila se već 1816. godine u vrlo lošem stanju te je već te godine bila izdana od strane Ugarske dvorske komore dozvola za popravak. Međutim, sve do godine 1822. nisu se nužni popravci izvršili te gradski magistrat u Koprivnici upućuje 13. srpnja 1822. godine dopis Ugarskoj dvorskoj komori s molbom, da na dozvolu izdanu 1816. godine za popravak gradske Oružane sa svotom od 3423 forinti i 29 novčića (a budući se zgrada nije popravljala te su nastale nove štete) dozvoli povećanje potrebnih troškova. Gradski je magistrat u svrhu popravka Oružane bio sklopio ugovor sa tesarskim majstorom Leopoldom Möllingerom kao i s varaždinskim zidarskim majstorom Vincentom Danckhom, pa je stoga potrebno isplatiti povrh odobrene svote još naknadno 326 forinti i 58 novčića.³⁹ U svrhu radova na popravku gradske Oružane u Koprivnici izradio je varaždinski zidarski majstor Dankch plan te zgrade, koji je sačuvan u Arhivu Mađarske u Budimpešti.⁴⁰ Plan je signiran u donjem desnom uglu »Vincentius Danckh Bürgerlicher Mauermeister«. Njegov je plan revidiran kod Kraljevske Ugarske Vrhovne zemaljske građevinske direkcije u studenom 1822. godine. Prema tome je vidljivo da je Vincent Danckh izvršio nužne popravke na zgradi Oružane u Koprivnici tijekom 1822. godine.

U gradu Koprivnici nalazimo među poprilično porijedenim originalnim građevnim fondom prve polovice 19. stoljeća i pojedine zgrade koje podsjećaju na skromniju građansku arhitekturu Varaždina, nastalu na novostecenim prostorima grada dobivenim nakon rušenja gradskih zidina i niveliranja grabišta u prvoj polovici 19. stoljeća. Vrlo je vjerojatno da će se sistematskim istraživanjem arhivske građe koja se odnosi na grad Koprivnicu pronaći još koji varaždinski zidarski majstor prve polovice 19. stoljeća koji je djelovao u Koprivnici. U to je doba građevinska djelatnost u Varaždinu zauzela velikog maha, a varaždinski su graditelji bili i jaki građevni poduzetnici koji su zapošljavali velik broj pomoćnika. Oni nisu djelovali i gradili samo u Varaždinu, već i u bližoj i daljoj okolici kao npr. u Međimurju, Križevcima, Varaždinskim Toplicama, Ludbregu, a i u Koprivnici.

Plan za popravak zgrade gradske Oružane u Koprivnici, zidarski majstor Vincent Danckh, 1822. godina. (Foto: Arhiv Mađarske, Budimpešta).

BILJEŠKE:

1. Leander Brozović, Građa za povijest Koprivnice, Koprivnica 1978, str. 52.
2. L. Brozović, o.c., str. 54.
3. L. Brozović, o.c., str. 52-54.
4. Leander Brozović – podaci iz Brozovićeve arhiva u Muzeju grada Koprivnice, br. 783/1814.
5. L. Brozović, o.c., str. 62.
6. L. Brozović, o.c., str. 57.
7. L. Brozović, o.c., str. 57 – Pov. Muzej Hrv. br. 9522.
8. L. Brozović – podaci iz Brozovićeve arhiva u Muzeju Grada Koprivnice, br. 783/1814.
9. Historijski arhiv Varaždin – Arhiv grada Koprivnice (dalje: HAV-AGK), akt od 27.7.1782.
10. HAV-AGK, br. 201/1782.
11. HAV-AGK, akt od 19.11.1782.
12. HAV-AGK, br. 318/1779.
13. HAV-AGK, akt od 1.1.1785.
14. HAV-AGK, akt od 31.1.1785.
15. HAV-AGK, akt od 2.5.1785.
16. HAV-AGK, akt od 23.8.1785.
17. Arhiv Magjarske, Budimpešta (dalje: MOL), T-62, No. 936/2
18. MOL, T-62, No. 936/2 – »Plan zu einer neu zu bauen angetragenen Brücke über den Stadt-Graben der Königl. Freystadt Kopreinitz.«
19. MOL, Kamara-E-75-Civitatensia-1845-50-1055/1.
20. MOL, T-62, No. 936/5.
21. MOL, Kamara-E-75-Civitatensia-1845-50-1055/1. – »Planum et sumptum Projectum circa Pontem Superiori Fossato Civitatis Septentrionali novitus exstruendum ex tribus originalibus sub Litt.A./«
22. MOL, Kamara-E-75-Civitatensia-1845-50-1055/1. – »Posteaquam Planum et sumptum Projectum Super nova Pontis majoris super fossato Civitatis hujus Praesidiali Existens Structura Anno 1833...«
23. Ivy Lentić-Kugli, Varaždinski graditelji i zidari od 1700-1850, Zagreb 1981, str. 61-62
24. MOL, T-62, No. 936/1.
25. MOL, Kamara-E-75-Civitatensia-1845-50-1055/1.
26. MOL, T-62, No. 396/4.
27. MOL, Kamara-E-75-Civitatensia-1845-50-1055/1. – »Ueberschlag über die Maurer und Zimmerleute Arbeit und der erforderlichen Materialien bey der zu hauen bereits angefangenen neuen aber zu gewölbten angetragenen grossen Brücken von Platz über den Stadt-Graben in die Festung Kopreinitz führend.«
28. MOL, Kamara-E-75-Civitatensia-1845-50-1055/1. – »Pons maior super Fossato presidiali septentrionali hujate Exstructionem eo ruinae devenit, ut nullus securus transitus per eundem pateret omnisque eiusdem attentanda nefors Reparatio infructuosa, et... circa qualiter novitus exstruendum novum Pontem consilia ex parte Magistratus huius Civitatis: ut de... Pons in rectilino a Porta Praesidiali versus Statuam S. Joannis Nepomuceni...«
29. MOL, Kamara-E-75-Civitatensia-1845-50-1055/1. – »Super Structura Pontis necessarium novum planum, et sumptum Projectum medio Murari Magister Varasdinensis Arnold, et Ascariis Magistri aequae Varasdinensis Georgii Holzheim.«
30. MOL, T-62, No. 936/3. – »Plan der neu zu erbauenden gewölbten Brücke über den Stadt-Graben in Kopreinitz« – »Entworfen bei der königlichen Ungarischen Landes Ober Bau-Direktion in Monat Dezember 844.«
31. L. Brozović, podaci iz Brozovićeve arhiva u Muzeju grada Koprivnice.
32. Anđela Horvat, Osvrt na urbanizam Koprivnice, Bulletin JAZU, br. 2-3, 1960.
33. Rudolf Horvat, Koprivničke crkve i kapele, Hrvatska prošlost, 4, Zagreb 1943, str. 11 i 16.
34. HAV-AGK, akt od 23.7.1781.
35. MOL, T-62, No. 926.
36. MOL, T-62, No. 926. – »Plan des neu zu erbauenden Gebäudes in dem zur Königl. Freystadt Kopreinitz gehörigen Orte Breghy.« – »Von der Königl. ung. Landes Bau Ober Direktion im Monat Jänner 838 ad No. 2240/837« – »Entworfen und gezeichnet durch Karl v. Zolnay«
37. MOL, Kamara-E-75-Civitatensia-1840-8-8585/6. – »Vorausmass und Kosten Anschlag der erforderlichen Mauer und Handlanger Arbeiten sammt Materialle, dann Zimmer, Steinmetz, Tischler, Schlosser und Glaser, Anstreicher und Hafner Bestandtheile, zu den neu zu erbauenden Pfarr-Häuser zu Breghy, lauth den von der Königl. Ung. Landes Ober Bau-Direktion vorgelegten Plan, ad Nro. 2240/837. mit hinzu erbringung eines Erdgeschosses, da der Keller, wegen aufsteigenden Wasser nicht unterirdisch angebracht werden kann.«
38. Ivy Lentić-Kugli, o.c., str. 97.
39. HAV-AGK, akt od 13.VII 1822., br. 8554/1822.
40. MOL, T-62, No. 862.